

Help! Engels!

Hoe leerlingen met dyslexie worstelen met het leren van de Engelse taal

Tekst: Arga Paternotte

De Engelse taal is tegenwoordig op elke school voor voortgezet onderwijs een verplicht vak. Vaak wordt er al op de basisschool mee begonnen. Tegelijkertijd is deze taal voor leerlingen met dyslexie moeilijk te leren. Sinds een paar jaar geven taalkundige dr. **Ans van Berkel** en docente Engels drs. Rinie Hoeks voor Balans regelmatig cursussen, waarin ze ouders uitleggen hoe ze hun zoon of dochter kunnen helpen bij het aanleren van de Engelse taal. De ouders die zo'n cursus hebben gevolgd noemen het een groot succes. Op het symposium van Balans zal Ans van Berkel uitleg geven over de problemen die leerlingen met dyslexie tegenkomen bij het leren van de vreemde talen. In dit artikel gaat het over Engels.

“Hoe kan het graan nou in een vliegtuig vallen”, zei mijn zoon toen hij de musical Pygmalion hoorde met de zin: ‘The Spanish rain falls mainly in the plain’. Wist hij veel dat je naast plane (vliegtuig) in het Engels ook nog het woordje plain hebt, wat op dezelfde manier wordt uitgesproken maar ‘veld’ betekent. En dat is in het Engels beslist niet het enige woordje dat hetzelfde klinkt maar heel anders wordt geschreven en ook een andere betekenis heeft. Het is een voorbeeld van één van de vele onregelmatigheden in de Engelse spelling. Veel woorden met dezelfde klank hebben een verschillende spellingwijze. Denk aan de woordjes als day, great, name, bass, eight. Of two, blue, loo, fruit, news, Europe. Of milk, English, busy, biscuit, minute. Allemaal dezelfde klank, allemaal een andere schrijfwijze. Nu komt dat in onze taal ook wel eens voor, maar bij het Engels is dat veel vaker het geval. Daar is ook het omgekeerde vaker aan de orde,

dat dezelfde lettercombinaties in verschillende woorden heel anders worden uitgesproken. Bough, through, dough, enough, cough, bought, borough, hiccough. Het lijkt of er geen logica in te vinden is.

De cursus

Deze problemen leerden we kennen door de informatie die we kregen tijdens de cursus Engels van Balans op een bloedhete zaterdag in juni jl. “Ga je mee naar het strand”, hoor ik na het eerste half uur een medecursist zacht tegen een buurman fluisteren. Het leek haar kennelijk allemaal veel te moeilijk en ikzelf, nog steeds worstelend als een Engels woord aan de telefoon gespeld moet worden, voelde met haar mee. De *a* die je als *e* uitspreekt, de *e* als *i* en de *i* als *ai*. Knap ingewikkeld allemaal. Die arme leerlingen met dyslexie die in hun moedertaal al zo'n moeite hebben met de koppeling van klanken aan schrifttekens. Hoe moeten die dat allemaal onder de knie krijgen? Hoe moeten die onthouden hoe een woord geschreven wordt? En waarom moeten ze de schrijfwijze onthouden? Is het niet voldoende als ze de taal leren verstaan en spreken?

Letter-klankcombinaties

“Uiteindelijk wel”, vertelt Ans van Berkel mij later. “Het is inderdaad waar dat het leren van een vreemde taal tegenwoordig meer dan vroeger in het teken staat van het gebruik. Luisteren en praten worden het meest belangrijk gevonden. Maar daarnaast is ook het lezen van belang. Denk maar aan het eindexamen, het centraal schriftelijk examen met de meerkeuzeteksten maakt 50% van het cijfer uit. En lezen kun je niet leren zonder kennis van woordbeelden en die zijn, zoals we weten, opgebouwd uit letter-klankcombinaties. Het probleem voor leerlingen met dyslexie is nu juist dat er, in de methoden voor het leren van

Ans van Berkel

vreemde talen, nauwelijks aandacht is voor oefening van de letter-klankkoppelingen. In de Nederlandse leesmethoden, waar ze vanaf groep 3 op de basisschool mee te maken krijgen, wordt daar wel uitgebreid aandacht aan besteed. In het voortgezet onderwijs raken leerlingen met dyslexie om deze reden dus al vrijwel meteen op achterstand omdat ze de letter-klankkoppelingen in de vreemde taal niet snel onder de knie krijgen.”

“En daarom” gaat Ans verder, “hebben we deze cursussen ook ontwikkeld. Om ouders hierover uitleg te geven en meteen ook allerlei hulpmiddeltjes aan de hand te doen om hun kinderen wegwijs te kunnen maken in al die Engelse schrijfwijzen. Want het lijkt wel een chaos, maar met een goede uitleg over de regels en de uitzonderingen is er wel een systeem in te vinden. Dat moeten we de leerlingen met dyslexie dus expliciet aanleren omdat zij het niet ‘aanvoelen’, cq niet goed geautomatiseerd krijgen.” En je kunt er het beste al op een speelse manier mee beginnen in het basisonderwijs.

Het opstapprogramma

Dit programma is door Ans van Berkel en Rinie Hoeks ontwikkeld voor de basisschool, ter voorbereiding van de Engelse les in het voortgezet onderwijs (zie Selectief, bladzijde 3). Het programma

Flapmethode

Deze methode is vooral handig om de spelling in te prenten. De Nederlandse woorden worden onder elkaar in de kantlijn gezet. De leerling schrijft het Engels erachter. De Engelse woorden worden nagekeken, als er een fout in zit zet de leerling een kruisje vóór het Nederlandse woord. De Engelse woorden worden weggevouwen, de leerling herhaalt de woorden met een kruisje en probeert die woorden daarna opnieuw te schrijven. Het nakijken daarvan verloopt weer op dezelfde manier. Het aantal kruisjes bij een woord geeft aan wat de lastigste woorden zijn.

Schoenendoos methode

Bij de schoenendoosmethode worden de woorden op kaartjes geschreven, aan de ene kant het Engelse woord, aan de andere kant de Nederlandse vertaling. De schoenendoos is ingedeeld in vier vakken, waarbij het eerste vak het kleinste, en het laatste vak het grootst is. De kaarten met de te leren woorden worden van het eerste naar het tweede vakje verplaatst, zodra ze gekend zijn. Blijkt bij de herhaling dat een woord vergeten is, dan gaat het weer naar voren, anders naar het derde vak. Na enige tijd worden ook de woorden uit het derde vak herhaald. Gekende woorden gaan naar vak vier, en niet-gekende woorden gaan weer naar voren.

heeft een speels karakter. Met behulp van spelletjes als kwartetten, bingo en puzzels worden de belangrijkste schrijfwijzen en spellingpatronen van het Engels bewust gemaakt. Er wordt gewerkt met de zogenaamde ‘bastaard woorden’ of ‘leenwoorden’. Dit zijn Engelse woorden die wij in onze taal hebben overgenomen. Voorbeelden daarvan zijn: flat, tank, jazz, caravan, big mac etc. In deze woorden worden leerlingen alvast bewust van de spelling met *a*. Andere woorden die in het opstapprogramma gebruikt worden zijn de zogenaamde EIBO woorden die voorkomen in alle leergangen Engels voor het basisonderwijs. Het voordeel van bastaard- en EIBO-woorden is dat alleen de spelling nieuw is, maar de leerling al wel de betekenis en de uitspraak van de woorden kent. Als het opstapboekje is doorgewerkt, heeft de leerling niet alleen geoefend met de belangrijkste spellingen, maar heeft hij of zij ook kennis gemaakt met inprentingstechnieken.

Informatie

Naderhand op die bewuste zaterdag bleek dat we aan het begin van de cursusochtend vooral bezig waren met de probleemstelling. Daarna, of omdat we er een beetje aan gewend raakten, was het allemaal beter te begrijpen en werd het zeker ook interessant. We leerden dat er verschillende spellingcategorieën onderscheiden kunnen worden, hoe een klank-spellingschrift een kind kan helpen en hoe de ‘schoenendoos’ en andere methoden een kind kunnen helpen bij het leren van woordjes (zie kader). We kregen ook informatie over de verschillende leergangen in het Engels, zoals de methoden Stepping Stones, New Interface, Go for it en World Wide. En ja, we wisten het al maar hoorden het nog eens; een kind met

dyslexie heeft heel veel meer oefening nodig voordat een woord ingeprent is. Het gevolg is dat er heel creatief nagedacht moet worden om het leren een beetje aantrekkelijk te houden. Gelukkig zijn daar tegenwoordig steeds meer hulpmiddelen voor.

Hulpmiddelen

Over hulpmiddelen werd in de middag een levendige discussie gehouden. Het ging onder andere over computerprogramma's voor hulp bij het overhoren van woordjes, over het gebruik van de ReadingPen en over het nut van software voor tekst naar spraakprogramma's en spraak naar tekstprogramma's. Naast de informatie van de docent werden heel wat nuttige tips en ervaringen uitgewisseld.

Als laatste onderdeel van de cursusdag stonden toetsen en beoordelingen op het programma. We bespraken luistertoetsen en diverse toetsen voor vocabulaire, grammatica en lezen. Tot slot volgde nog een felle discussie over de wijzen van beoordeling, waaronder de weging van de verschillende onderdelen zoals luisteren, lezen en spreken. Ans van Berkel en Rinie Hoeks hebben een duidelijke mening over de becijfering. Zij pleiten ervoor af te stappen van de veelgehanteerde methode om uit te gaan van het gemiddelde van de klas. Daarmee komen leerlingen met dyslexie namelijk altijd onvoldoende uit. Beter is het vooraf de score te bepalen en bij grofweg 2/3 van het aantal punten een voldoende te geven. Daarmee hebben leerlingen met dyslexie een betere kans om ook eens een voldoende te halen. En dat zou Ans en Rinie én Balans heel wat waard zijn!